

Studie-uitval verminderen

Pedagogisch-didactische uitdagingen en docenthandelen

dr. Hanneke Theelen & dr. Maartje Henderikx
Jana Reil MSc., dr. Tjark Huizinga & dr. Kariene Mittendorff
dr. Izaak Dekker, dr. Marrit Janabi & Prof. dr. Martijn Meeter

Discussiant: Prof. dr. Martijn Meeter

Open Universiteit

Hogeschool
van Amsterdam

Programma

1. Meer dan orde houden – Klassenmanagementuitdagingen in het hoger onderwijs.
2. Studie-uitval in het eerste jaar van technische hbo- opleidingen.
3. Effecten van bellen en berichten op aanwezigheid en cijfers: Een veldexperiment

Meer dan orde houden

Klassenmanagementuitdagingen in het hoger onderwijs

Hanneke Theelen & Maartje Henderikx

ZU
YD

Center for Teaching
and Learning

samen voor effectief
en betrokken onderwijs

Lectoraat
Professionalisering van het Onderwijs

Open Universiteit

Waarom dit onderzoek?

Klassenmanagement is belangrijk...

Sterke relatie met:

- studiesucces
- motivatie
- leerklimaat
- docentwelzijn

Hoger onderwijs onderbelicht

Hoger onderwijs = anders

- meer autonomie studenten
- generation Z
- dalende aanwezigheid (geen verplichting)
- meer digitale afleiding
- grotere diversiteit (bijv. internationale studenten)
- opleiding docenten

Terug naar het PO/VO

Een van de belangrijkste redenen om te stoppen in het onderwijs.

Uitdagingen zijn o.a.:

- storend gedrag
- niet taakgericht gedrag
- weerstand

Hoe zit dat in het hoger onderwijs?

Welke klassenmanagementuitdagingen ervaren docenten in het hoger onderwijs, en hoe verhouden deze zich tot uitdagingen in het primair en voortgezet onderwijs?

Group Concept Mapping

Stap 1: Brainstorm

Een klassenmanagement uitdaging die ik ervaar is ...

- 93 docenten hbo/wo
- 113 uitdagingen
- 82 unieke uitdagingen

Een klassenmanagement uitdaging die ik ervaar is ...

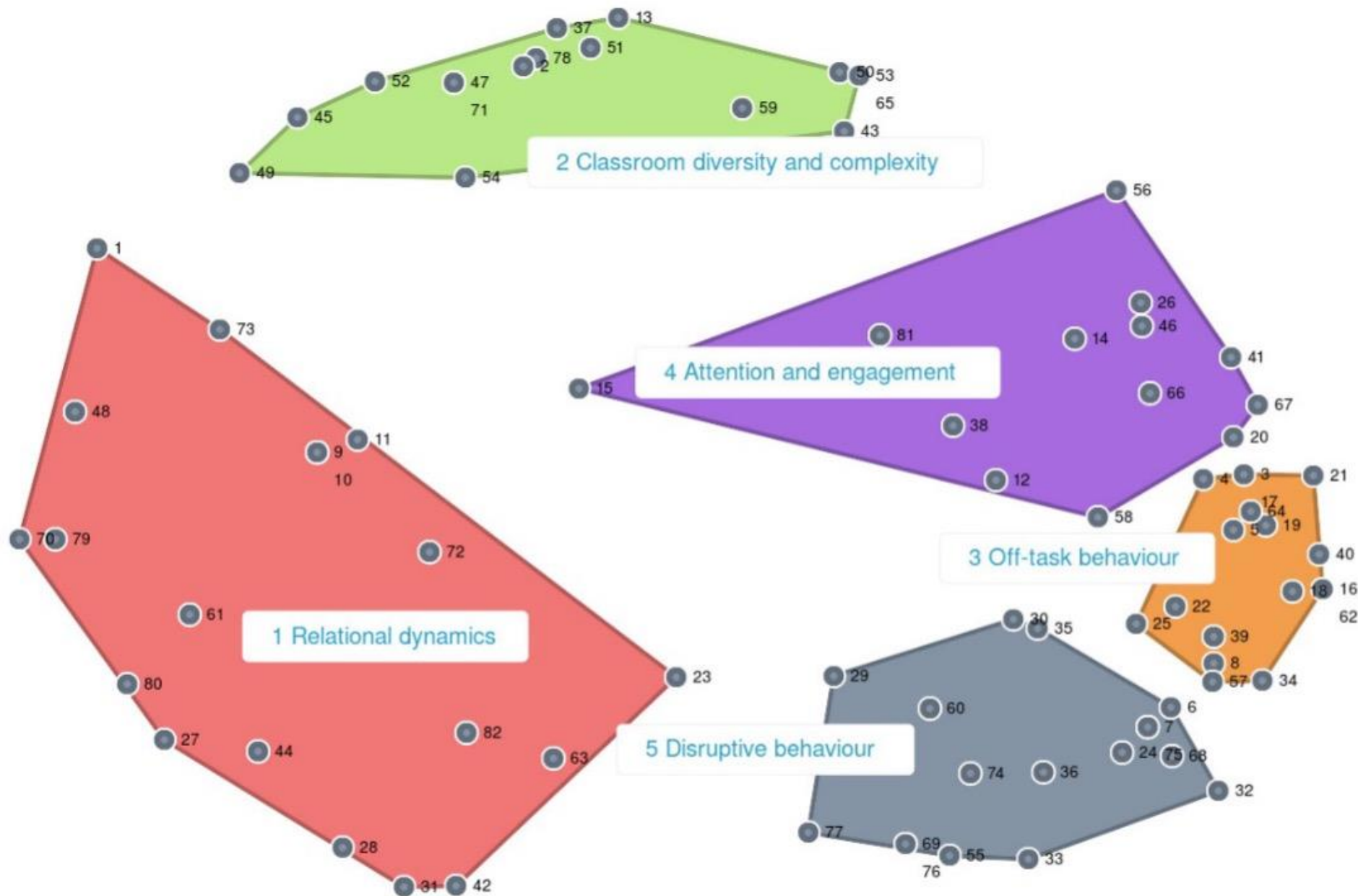
- studenten die niet meedoen met groepsopdrachten
  - studenten die tijdens de les met andere dingen bezig zijn op hun laptop of telefoon
  - studenten die een beperkt concentratievermogen hebben tijdens de fysieke les
  - studenten die weinig respons geven
  - studenten die door de docent heen praten
  - studenten die ongemotiveerd zijn
  - studenten die de aandacht niet bij de les kunnen houden
  - studenten die te laat binnenkomen
  - studenten die snel irritatie tonen
- etc.

Stap 2: Sorteren & clusteren

Experts groepeerden uitspraken inhoudelijk.

Hierarchische clusteranalyse door de tool

Thema	Waar het om draait	Voorbeeld uit de praktijk
Relaties in de klas	De sfeer tussen docent en studenten, en tussen studenten onderling.	Studenten reageren defensief op feedback of geven elkaar geen eerlijke feedback.
Diversiteit & complexiteit	Verschillen in motivatie, niveau, cultuur of aanwezigheid.	Docent moet schakelen tussen studenten met uiteenlopende behoeften.
Niet taakgericht gedrag	Studenten doen iets anders dan de les vraagt.	Telefoons, laptops, bijpraten of online afleiding.
Aandacht & betrokkenheid	Moeite om studenten actief mee te laten doen.	Stilte op vragen, weinig participatie.
Storend gedrag	Gedrag dat de les verstoort of de sfeer beïnvloedt.	Door de uitleg heen praten, negatieve houding, gebrek aan respect.

Thema	Waar het om draait	Voorbeeld uit de praktijk
Relaties in de klas	De sfeer tussen docent en studenten, en tussen studenten onderling.	Studenten reageren defensief op feedback of geven elkaar geen eerlijke feedback.
Diversiteit & complexiteit	Verschillen in motivatie, niveau, cultuur of	Docent moet schakelen tussen studenten met

Niet taakgericht gedrag	Studenten doen iets anders dan de les vraagt.	Telefoons, laptops, bijpraten of online afleiding.
Aandacht & betrokkenheid	Moeite om studenten actief mee te laten doen.	Stilte op vragen, weinig participatie.
Storend gedrag	Gedrag dat de les verstoort of de sfeer beïnvloedt.	Door de uitleg heen praten, negatieve houding, gebrek aan respect.

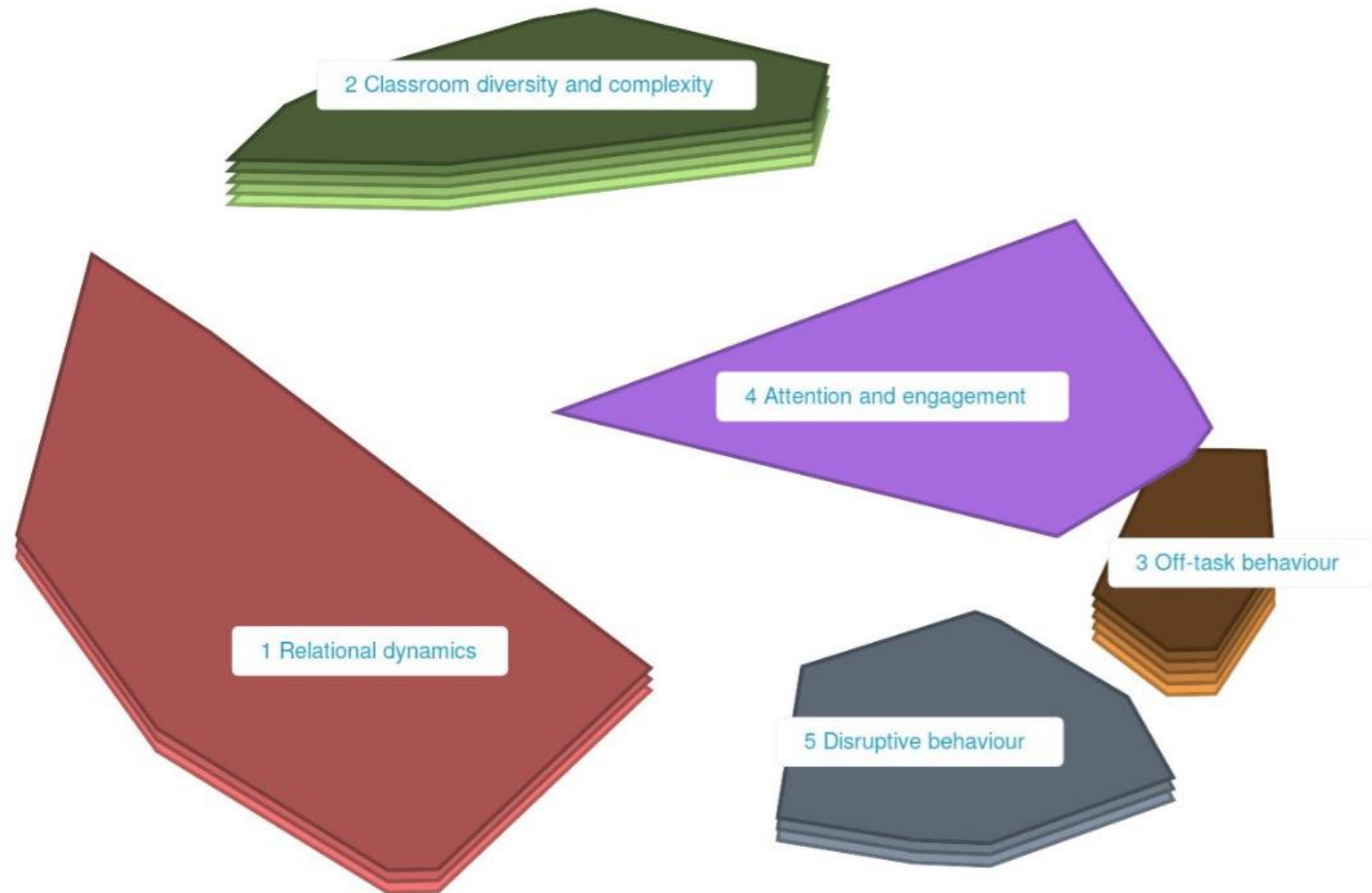
Stap 3: waarderen

Docenten beoordeelden:

- belang
- ervaren controle

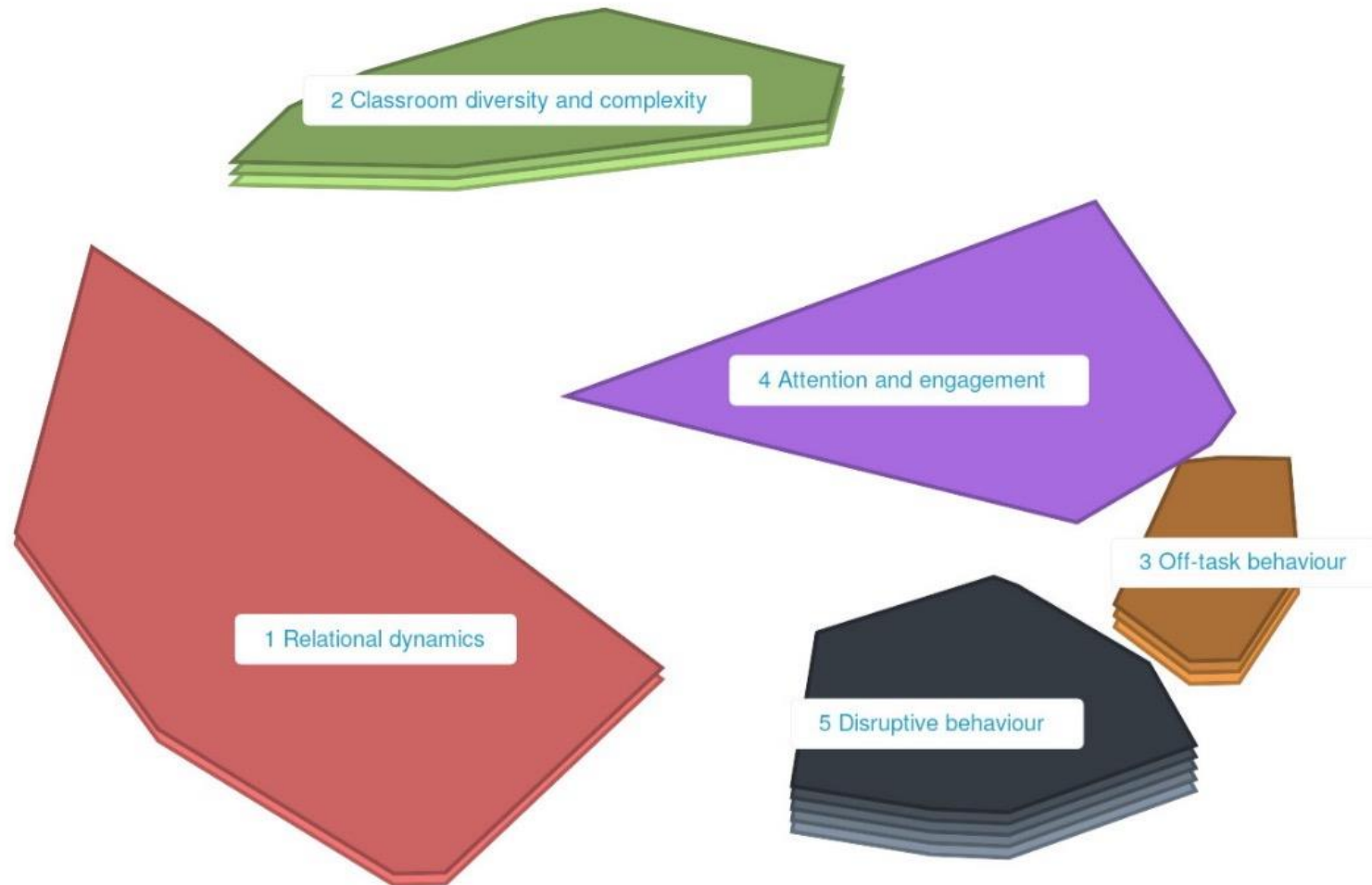
Belang

Layer	Value
1	3.27 to 3.35
2	3.35 to 3.44
3	3.44 to 3.53
4	3.53 to 3.62
5	3.62 to 3.71

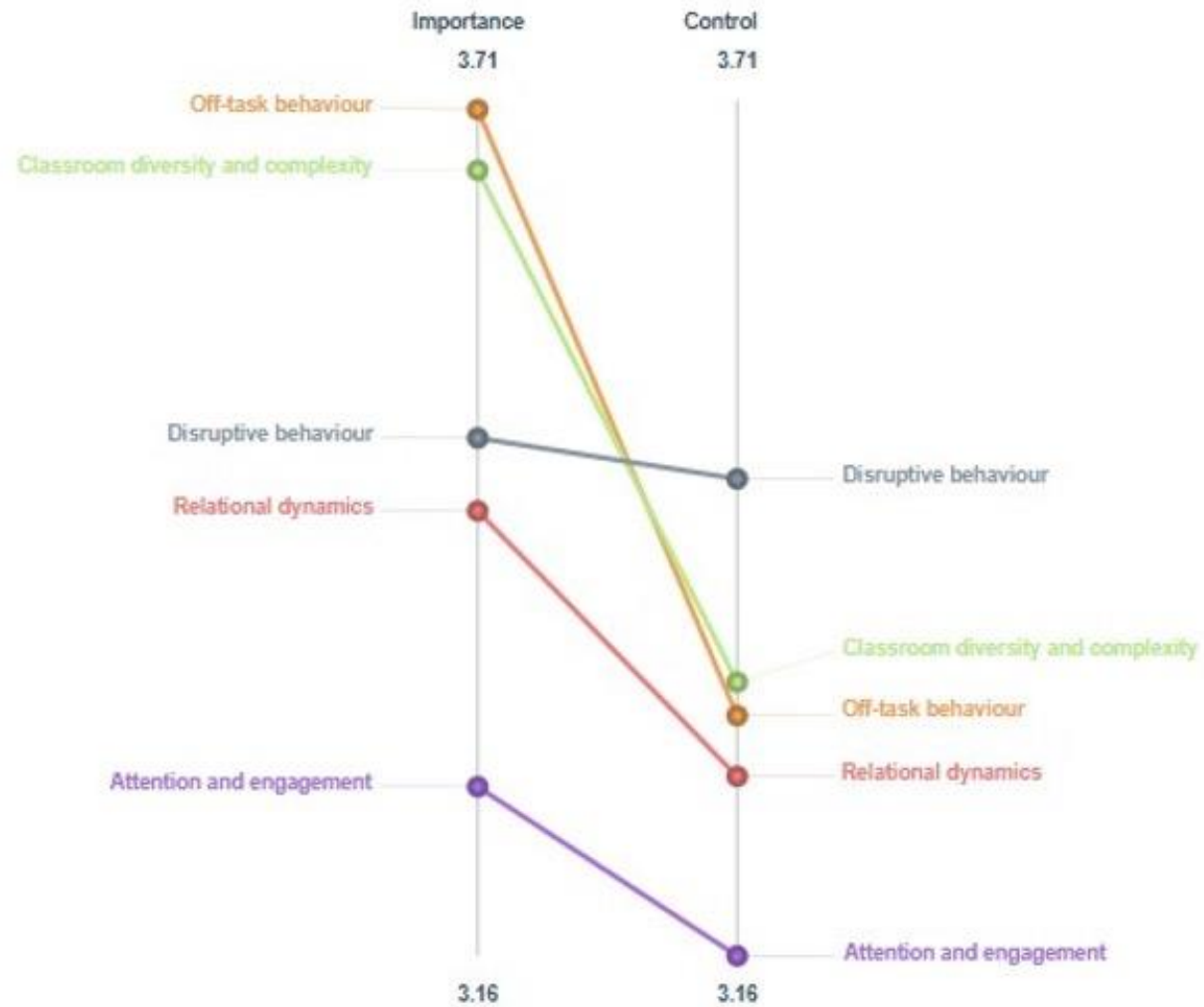

Controle

Layer	Value
1	3.16 to 3.22
2	3.22 to 3.28
3	3.28 to 3.34
4	3.34 to 3.40
5	3.40 to 3.47

Waar zit de meeste winst?

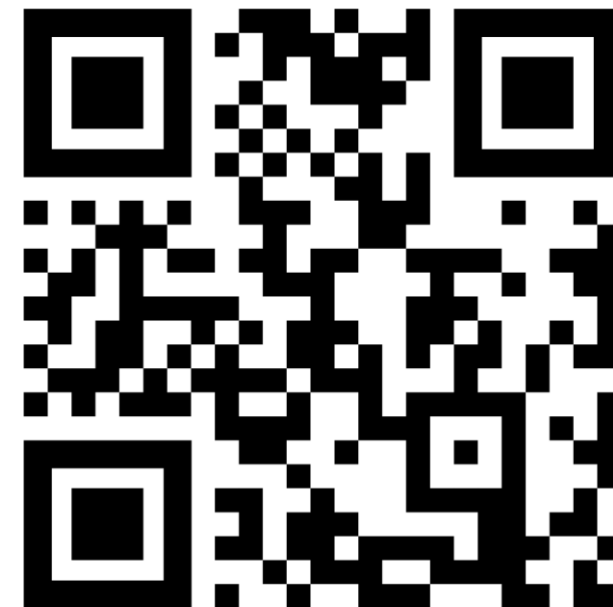

Wat hebben we geleerd?

- Ook in het hoger onderwijs ervaren docenten klassenmanagementuitdagingen.
- Deze komen overeen met het PO/VO, maar uiten zich net wat genuanceerder.
- De meeste focus ligt op zichtbare gedragingen en context. Wij pleiten voor **relationele regie**.
- Aandacht nodig voor professionalisering op het gebied van Pedagogisch Meesterschap.
- Er is meer onderzoek nodig.

Van inzicht naar actie: de VIL-HO

Vraag	nooit - altijd
1. De docent heeft overzicht	
2. Deze docent helpt je bij je studie	
3. Deze docent vertrouwt studenten	
4. Deze docent geeft studenten hun zin	
5. Deze docent maakt een onzekere indruk	
6. Deze docent wantrouwt studenten	
7. Deze docent kan (snel) kwaad worden	
8. Deze docent hanteert strenge normen	
9. Deze docent weet wat er omgaat in de gro	
10. Deze docent is toegankelijk voor student	
11. Als je het oneens bent met de docent, dan haar bespreken	
12. Bij deze docent kan je je gang gaan	
13. Deze docent treedt slap op	
14. Deze docent maakt opmerkingen die ten koste van studenten	0 - 1 - 2 - 3 - 4

Herkenbaar?

Je begint de les, maar een deel van de studenten komt **te laat** of komt helemaal **niet opdagen**.

Anderen zitten **achter hun laptop**, maar je weet niet zeker of ze meeschrijven of iets anders doen.

Op je vraag **blijft het stil**. Een paar studenten doen actief mee, de rest kijkt toe.

Of misschien herken je dit: studenten die niet aan groepsopdrachten beginnen, die **nauwelijks reageren** op feedback, of al hun **spullen inpakken** voordat de les voorbij is.

Deze situaties zijn geen uitzondering. Ons **onderzoek** onder ruim 90 docenten uit het **hoger onderwijs** laat zien dat **klassenmanagement**, het creëren van rust, betrokkenheid en structuur

Dank

Mail naar
hanneke.theelen@zuyd.nl

Studie-uitval in het eerste jaar van technische hbo- opleidingen

Jana Reil MSc.
dr. Tjark Huizinga
dr. Kariene Mittendorff

Aanleiding

- Binnen de onderzochte opleidingen varieert de uitval in het eerste jaar tussen de 30 en 59%.
- Dat heeft niet alleen impact op studenten, maar ook op de tekorten aan technisch talent in de regio.

Onderzoeksvragen

- Welke factoren dragen bij aan studie-uitval binnen technische opleidingen in het eerste jaar?
- Hoe verhouden deze factoren zich tot kenmerken van de huidige studentpopulatie?

Methode

Er is gekozen voor een *explanatory mixed-methods* design binnen vier technische hbo-opleidingen

- Kwantitatieve bronnen omvatten onder andere NSE-data, module-evaluaties ($N = 15$) en exit vragenlijsten ($N = 28$)
- Daarnaast zijn kwalitatieve data verzameld via interviews met huidige studenten ($N = 88$), docenten/SLB'ers ($N = 33$) en teamleiders ($N = 4$)

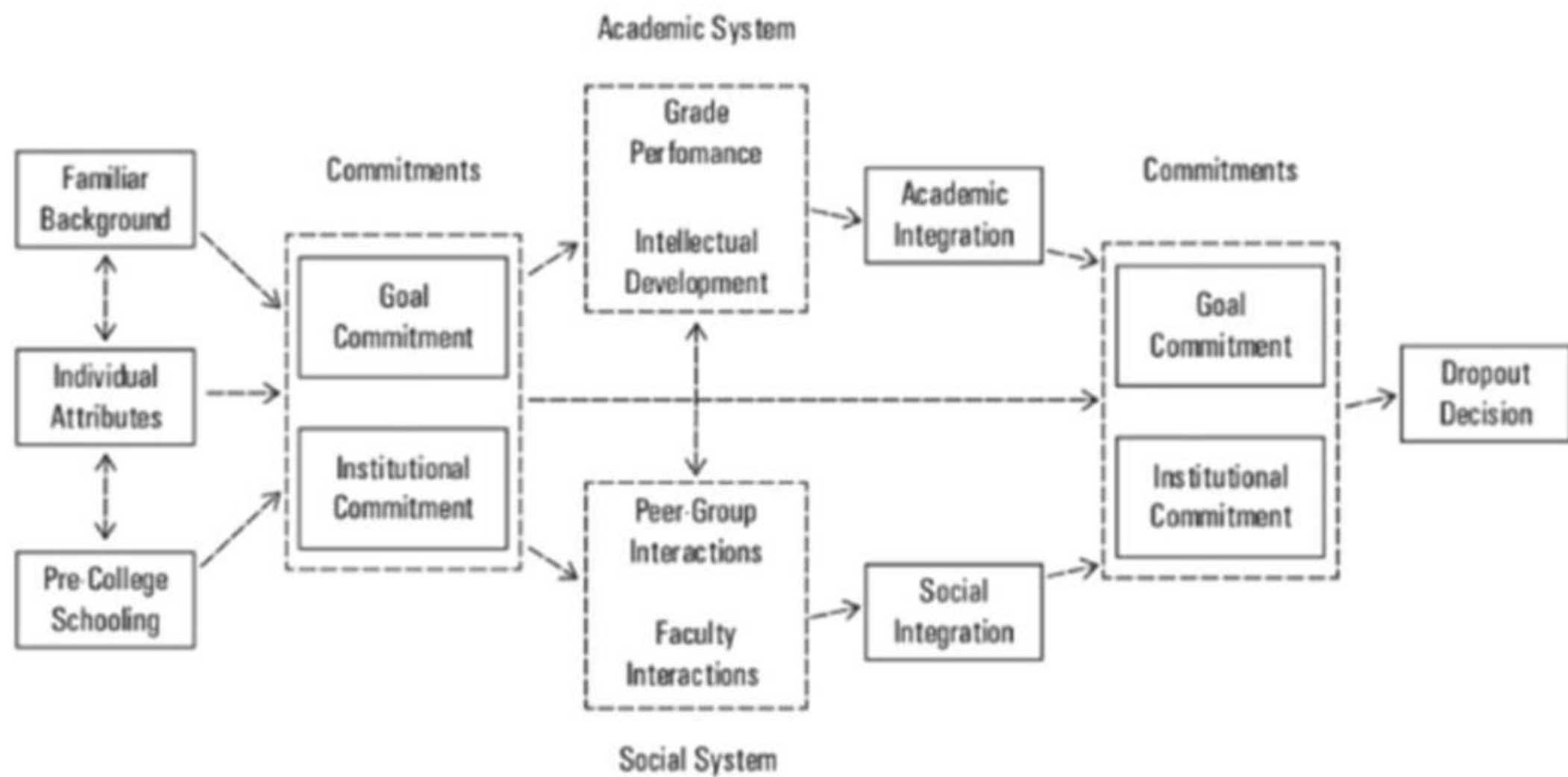

Analyse

Het analytisch kader is gebaseerd op het model van Tinto (1993), waarin drie clusters van factoren centraal staan:

- Persoonlijke factoren
- Opleidingsfactoren
- Sociale factoren

Uitval wordt benaderd als een proces, waarin deze factoren elkaar wederzijds beïnvloeden.

☐ HAVO	☐ profiel NT
☐ VWO	☐ profiel NG
	☐ profiel CM
	☐ profiel EM

2. Ben je de eerste van je gezin die een HBO opleiding volgt? ☐ Ja ☐ Nee

3. Ik heb een functiebeperking ☐ Ja ☐ Nee

Zet 5 keer een **+** bij de onderdelen die **bijdragen aan blijven** op de opleiding, en 5 keer een **-** bij de onderdelen die **bijdragen aan het willen stoppen**.

Persoonlijke factoren

- ☐ Onduidelijk beeld van de studie (wat de studie inhoudt)
- ☐ Goed beeld van wat de studie inhoudt
- ☐ Mijn eigen niveau van wiskunde (of ander bèta vak)
- ☐ Ondersteuning vanuit gezin/ thuissituatie
- ☐ Mijn functiebeperking
- ☐ Persoonlijke omstandigheden zoals psychische of mentale problemen
- ☐ Afstand tot school (vanuit huis) – reistijd
- ☐ Mijn studievaardigheden
- ☐ Mijn vaardigheden om samen te werken
- ☐ Onduidelijk beeld van beroep later (wat ik ermee kan/ wil doen)
- ☐ Goed beeld van het beroep later (wat ik ermee kan/ wil doen)
- ☐ Financiële omstandigheden
- ☐ Tijd om aan de studie te spenderen
- ☐ Aanwezigheid bij de lessen

Opleidingsfactoren

- ☐ De interactie met mijn studietoestel
- ☐ De wijze waarop lessen zijn ingericht (saai of juist motiverend)
- ☐ Mijn studieresultaten
- ☐ Docentgedrag (bijv. hoe betrokken ze zijn, feedback geven, vragen stellen)
- ☐ De hoeveelheid groepswork
- ☐ Het gebruik van interactieve en online lessen of werkvormen
- ☐ De moeilijkheid van sommige vakken
- ☐ De praktijkgerichtheid van de vakken (koppeling vak aan de beroepspraktijk)
- ☐ Het lesrooster
- ☐ Anders: namelijk .....

Sociale factoren

- ☐ De binding (het contact) met docenten / de opleiding
- ☐ De binding (het contact) met medestudenten
- ☐ De studievereniging
- ☐ Anders: namelijk .....

Persoonlijke factoren

- Wiskunde wordt frequent genoemd als struikelblok, aansluiting vooropleiding beperkt (n = 24 interviews, n = 25 vragenlijsten)
- Studievaardigheden: Problemen met plannen en zelfregulatie, vooral bij doorstroom vanuit mbo (n = 17 interviews)
- Persoonlijke omstandigheden: o.a. stress, reistijd, financiële druk (n = 67)

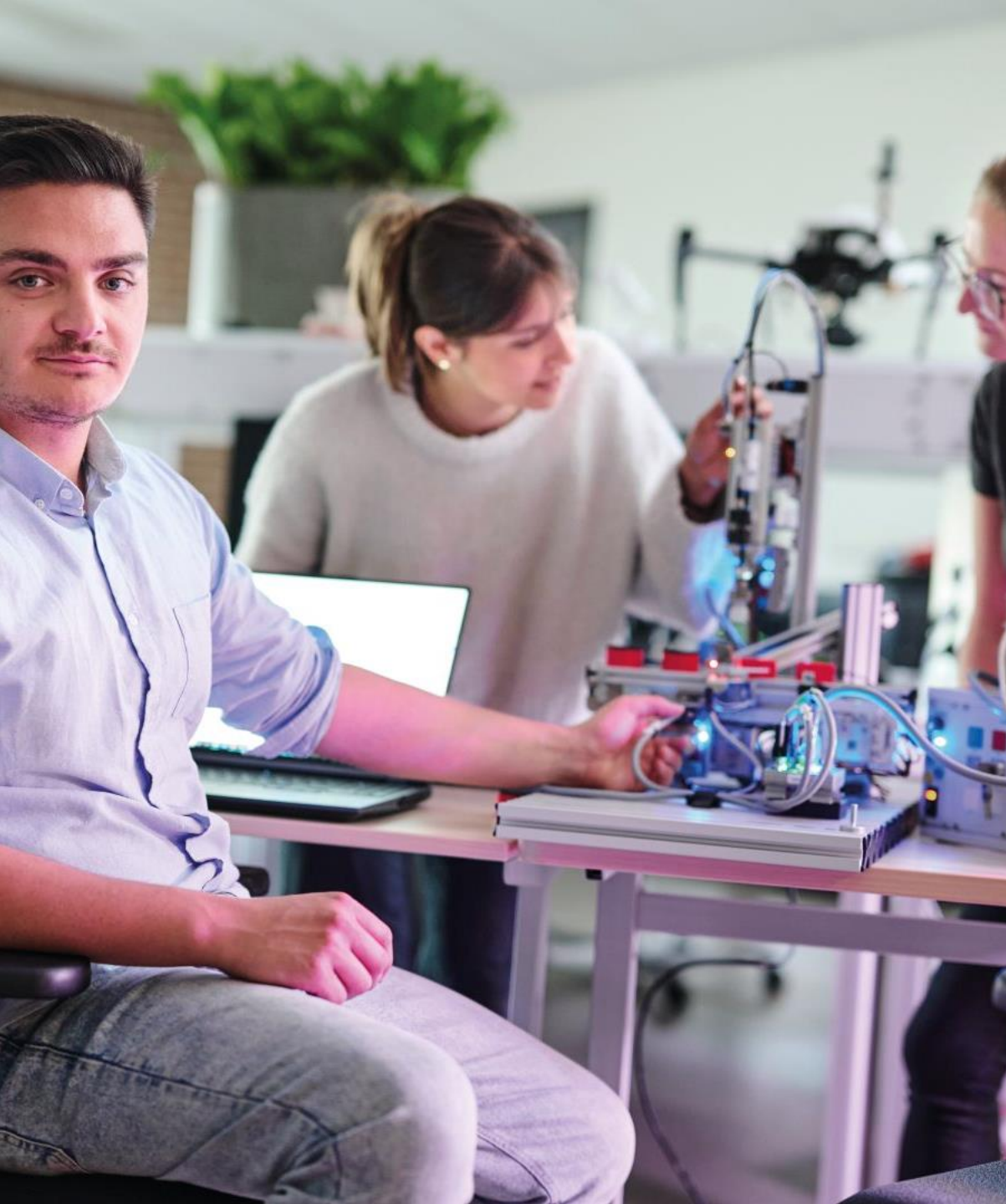
Opleidingsfactoren: curriculum en verwachtingen

- Aansluiten bij verschillen niveau instroom (mbo, wo terugstroom, havo), onvoldoende differentiatie
- Mismatch tussen verwachtingen en realiteit: studenten verwachten praktijkgericht onderwijs (n = 29)
- Hoge studielast in het eerste jaar (n = 24)

Opleidingsfactoren: didactiek

- Didactiek (n = 34)
  - Frontale instructie
  - Weinig interactie
  - Beperkte activering en differentiatie op instroomniveau

Sociale factoren

Sociale integratie fungeert als beschermende factor (Tinto, 1993)

- Binding met medestudenten: samen studeren verhoogt motivatie (n = 43)
- Contact met docenten: toegankelijkheid en betrokkenheid zijn (n = 20)
- Studieloopbaanbegeleiding (SLB). Cruciale rol in signalering en ondersteuning (n = 20). In eerste fase vaak nog onvoldoende benut

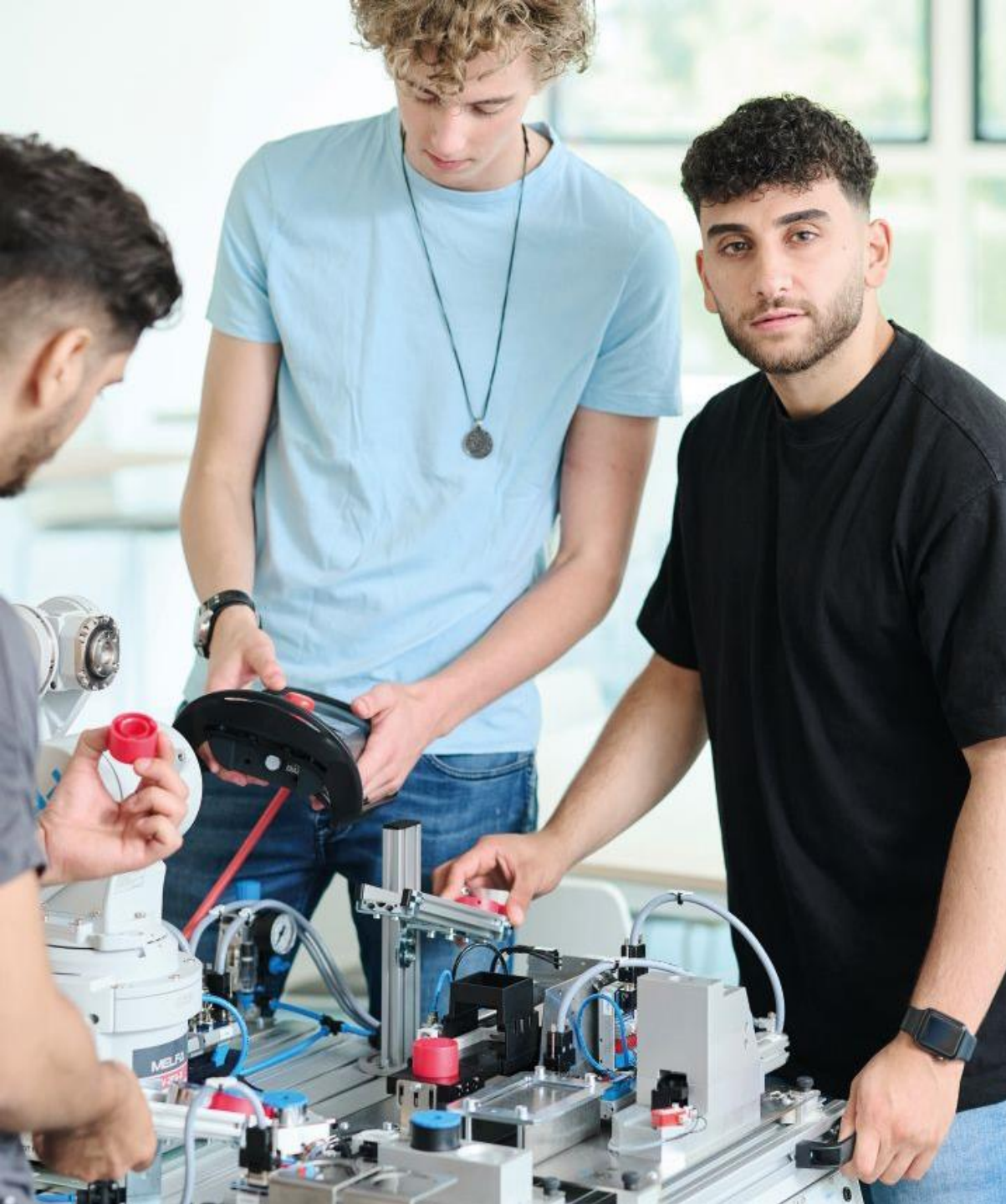
Tinto (1993) in huidige tijd

- Model blijft actueel: studenten noemen alle drie de factoren als invloed op uitval.
- Docenten pleiten voor motivatieprobleem huidige generatie
- Generatie $\neq$ verklaring, maar lens
- *"Studentpassiviteit"* *"Geen motivatie"*

Eerder: didactische mismatch

Onderwijs sluit onvoldoende aan bij de eerstejaars student in technische hbo-opleidingen

Tinto-component	Gen-Z specifieke invulling uit literatuur	Koppeling met uitvalfactoren	Studenten interviews (positief / negatief)
<i>Pre-entry attributes</i>	Veel variatie in voorkennis, studievaardigheden, thuissituatie	Wiskunde, studievaardigheden, persoonlijke omstandigheden	46 / 108
<i>Goal commitment</i>	Behoefte aan relevantie en praktijk, duidelijk toekomstbeeld	Mismatch verwachting-realiiteit, studie-inhoud	34 / 21
<i>Institutional commitment</i>	Behoefte aan autonomie én structuur	Curriculum, SLB, begeleiding, studeerbaarheid	21 / 32
<i>Academic system</i>	Voorkeur voor interactief leren, directe feedback	Moeilijkheid vakken, didactiek, toetsing	50 / 69
<i>Social system</i>	Behoefte aan binding en ondersteuning	Sociale binding, welzijn, motivatie	63 / 5

Conclusie

Effectieve aanpak van reducering studie-uitval vraagt om samenhang:

- Vooraf: realistische verwachtingen, aansluiten bij vooropleidingen (wiskunde) en persoonlijke factoren student
- Tijdens: activerend praktijkgericht en afgestemd onderwijs met gerichte begeleiding
- Sociaal: actieve binding organiseren met zowel studenten als docenten

Afsluitende slide

Vragen

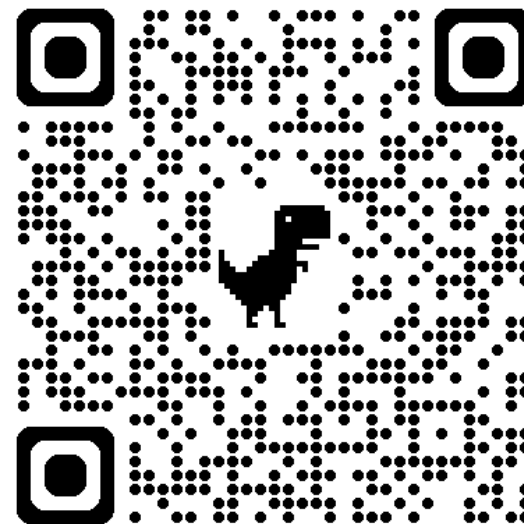
Mail naar
lectoraat.ieu@saxion.nl

t.huizinga@saxion.nl

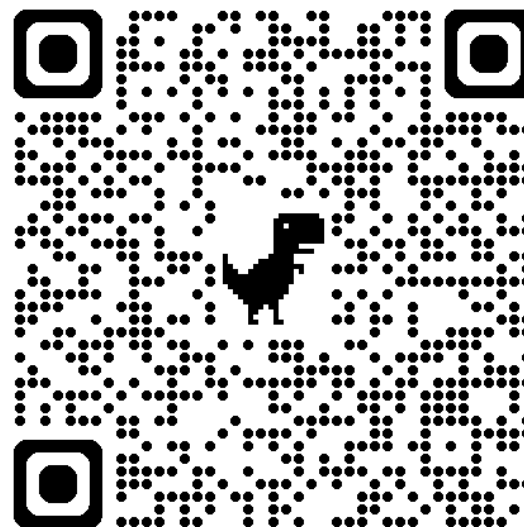
j.w.a.reil@saxion.nl

TECH
YOUR
FUTURE

LinkedIn Lectoraat Innovatief
& Effectief Onderwijs Saxion

Samenvatting onderzoek
TechYourFuture

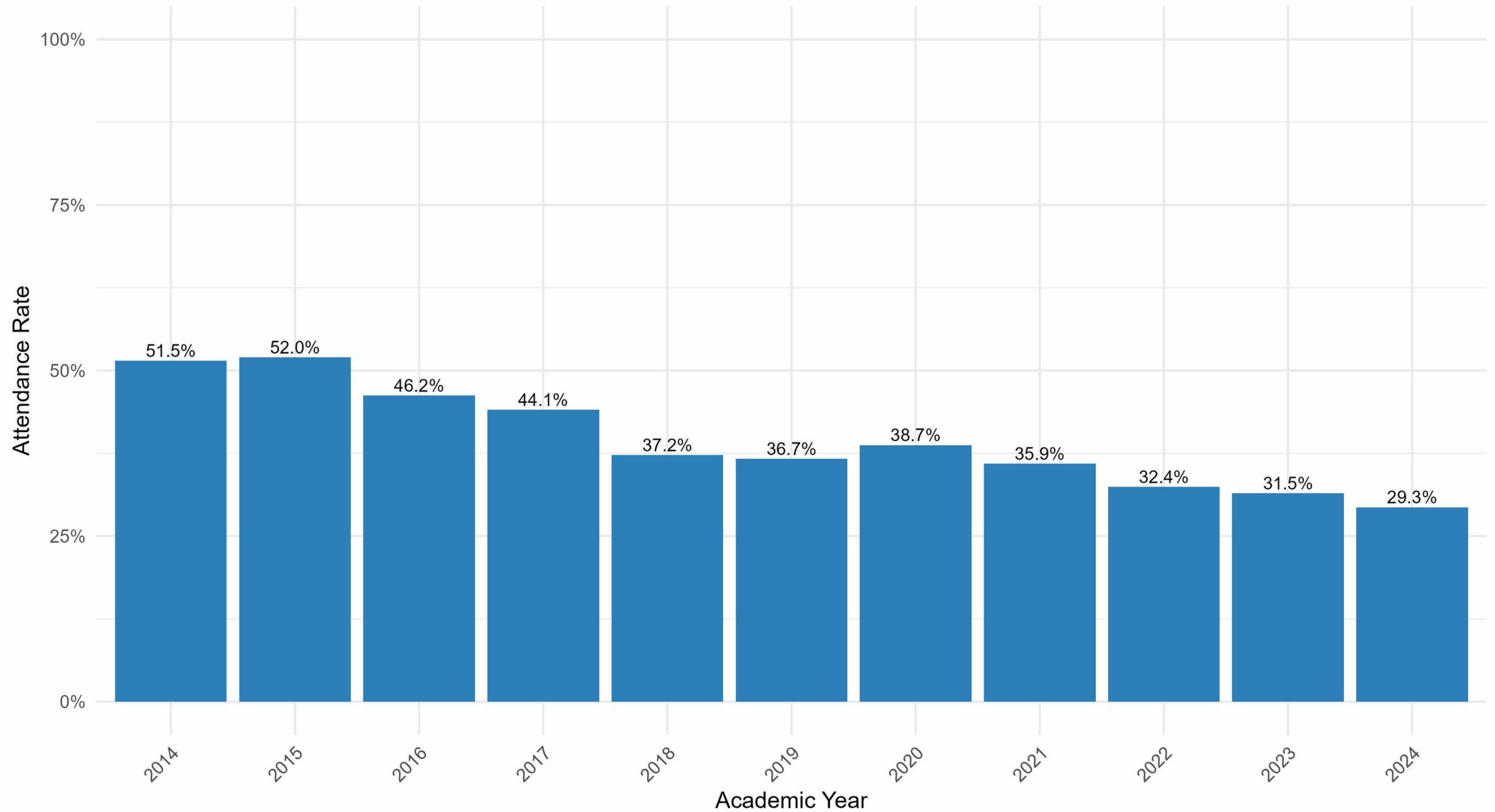
Effecten van bellen en berichten op aanwezigheid en cijfers: Een veldexperiment

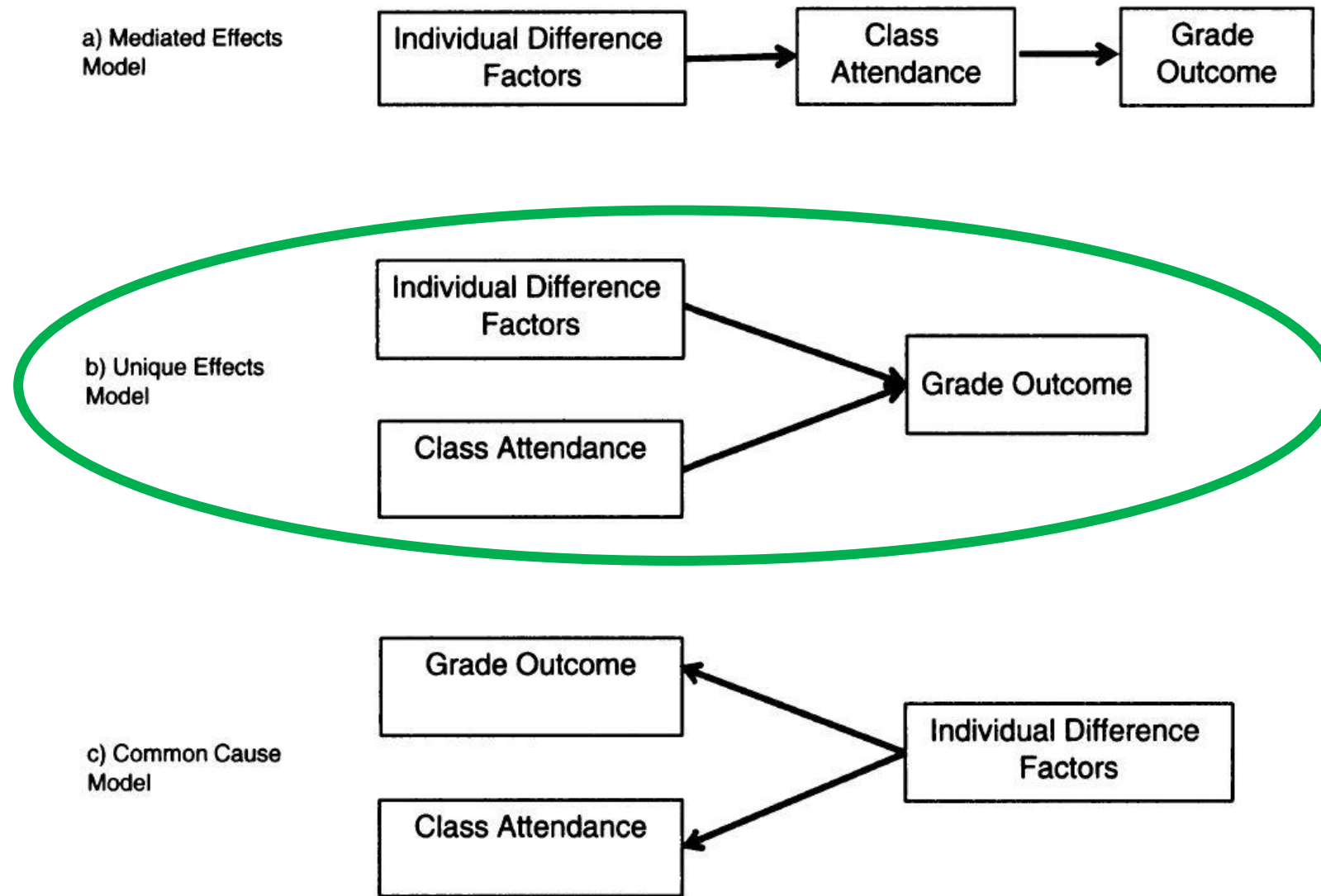
Naam: Izaak Dekker, Marrit Janabi & Martijn Meeter

Datum: 02-07-2026

Attendance Rates per Academic Year

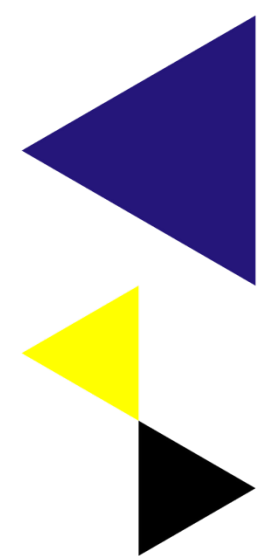
Overall attendance across all domains and quarters

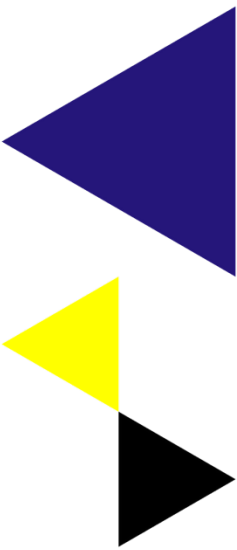
Interventie

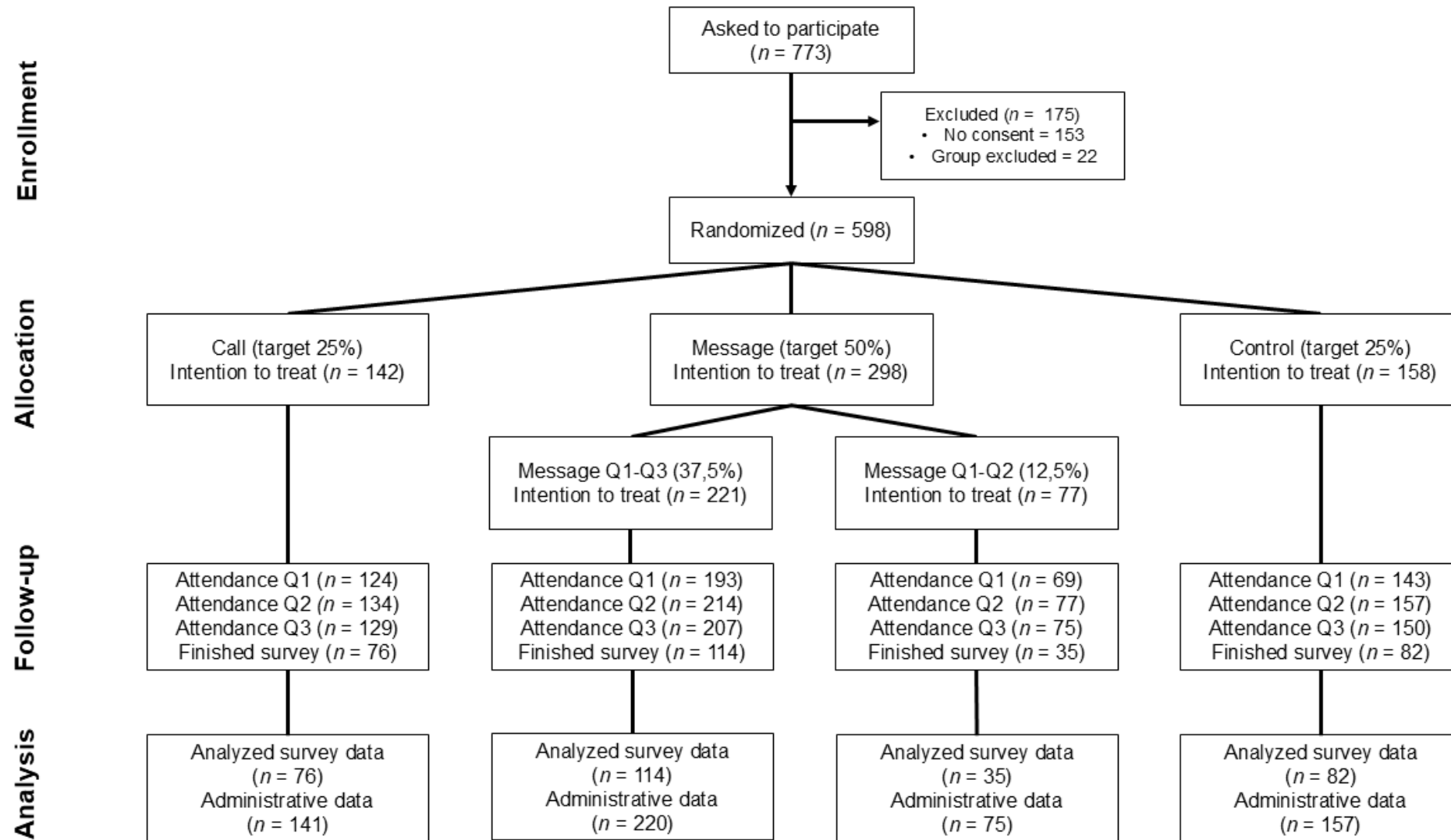
- Aanwezigheid werd bijgehouden bij de deelnemende opleidingen
- Coordinator/studieadviseur belde of berichtte 1x per week een deel van de studenten wanneer ze die afgelopen week twee of meer colleges hadden gemist.
- Script:
  - Je werd gemist;
  - Beroepsopleiding, belangrijk dat je er bent;
  - Is er iets, heb je hulp nodig? Weet dat je altijd terecht kan bij je .... voor ... , laat het me weten als dit niet lukt.

Steekproef

- 598 studenten verdeeld over 44 klassen van de volgende opleidingen:
  - Bedrijfskunde
  - Human Resource Management
  - Lerarenopleiding Engels
  - Pedagogiek

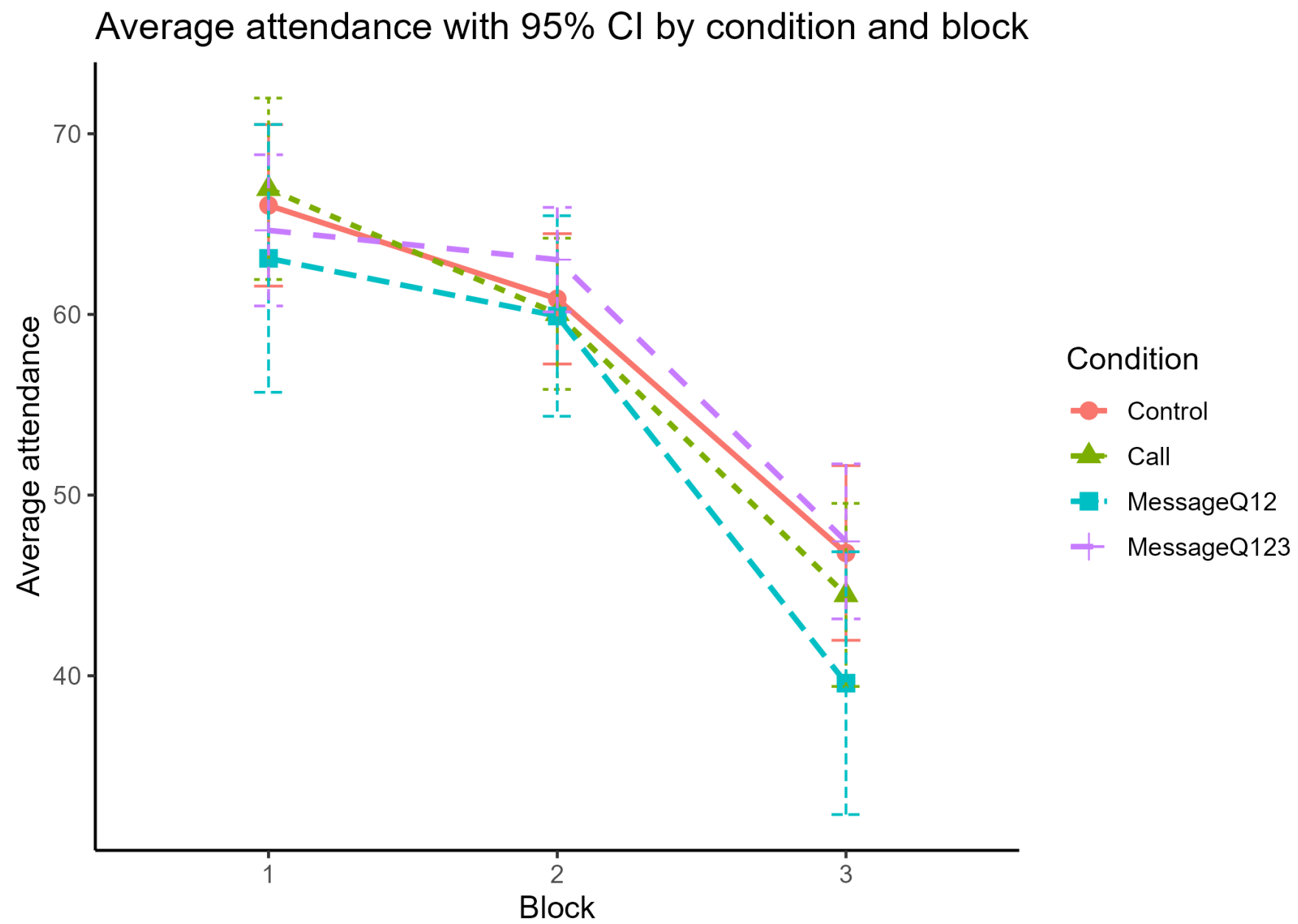

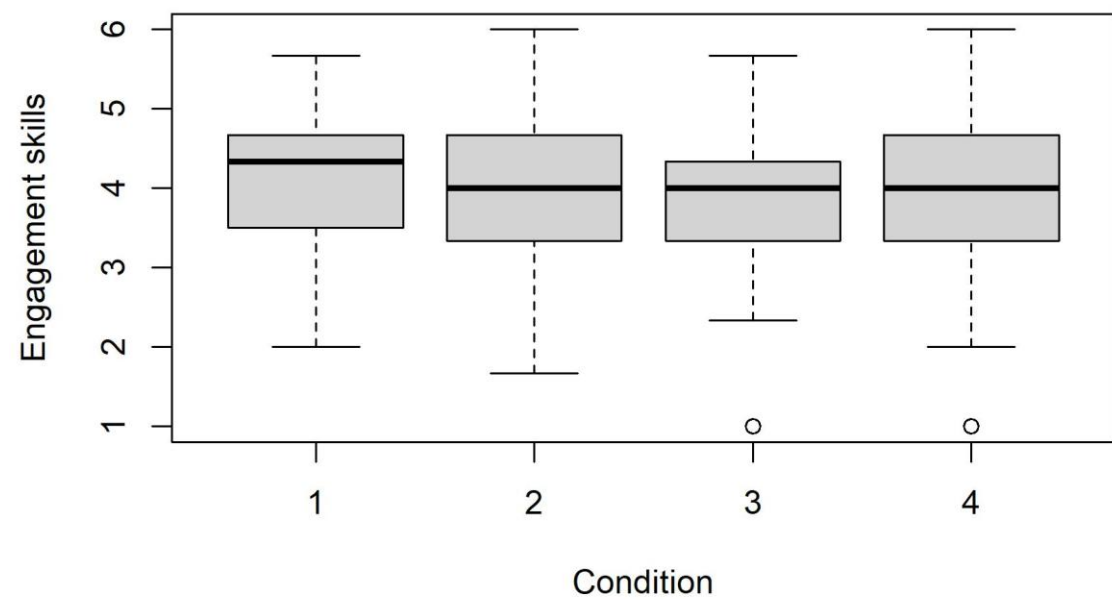
Uitkomstmaten

- Aanwezigheid
- Classroom engagement
  - Skills (ik bereid me goed voor op colleges)
  - Participation (Ik doe actief mee aan alle opdrachten tijdens colleges)
- Studiepunten
- Inschrijfstatus (nog ingeschreven =1, uitgeschreven =0)

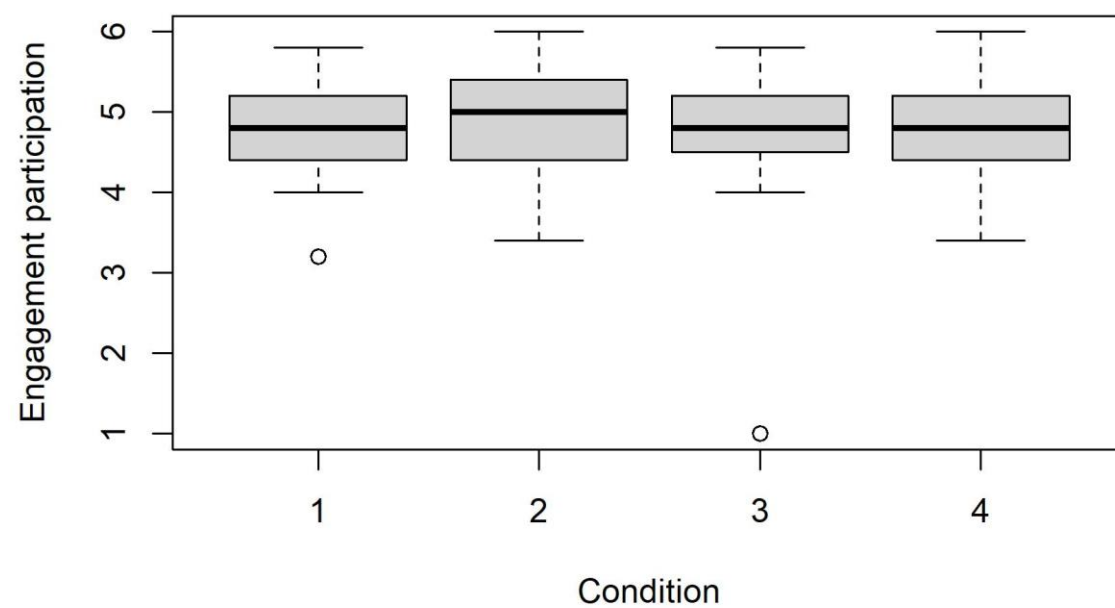
Resultaten

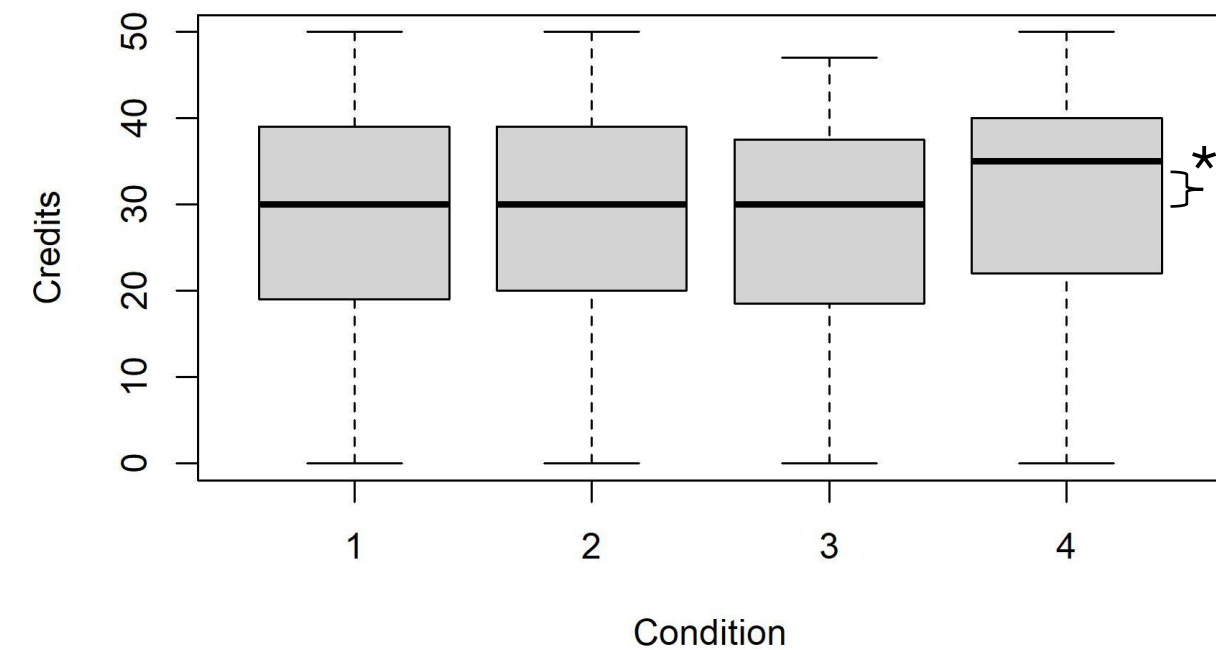

Boxplot of Engagement by Condition

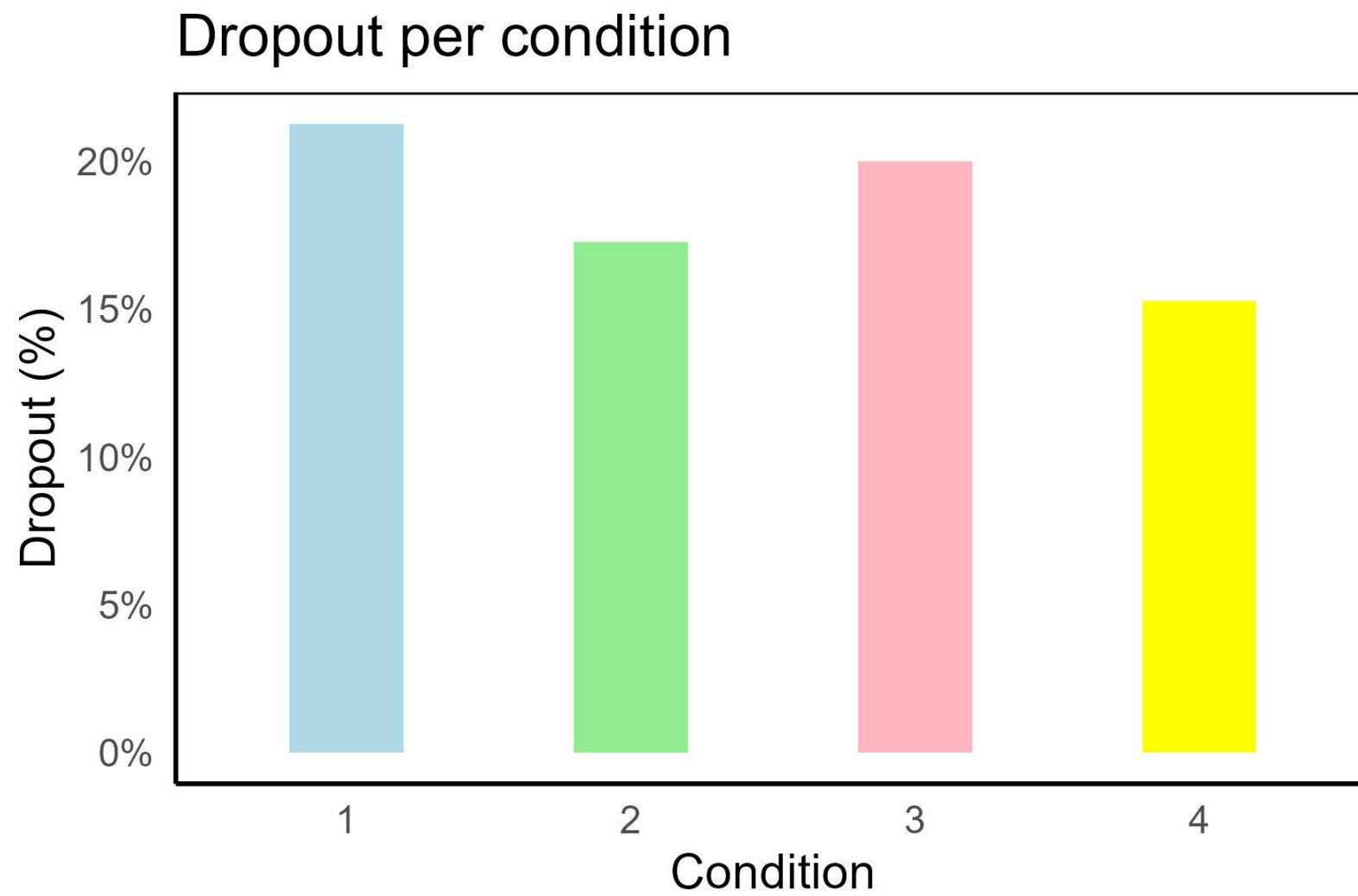

Boxplot of Engagement by Condition

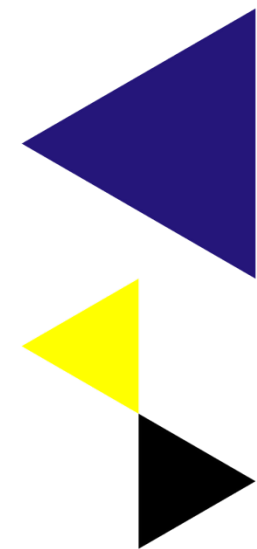
Boxplot of Credits by Condition**Table 4.** Effects of calls and messages on Course credits

Effect	Parameter	Model 1	Model 2
Fixed effects			
Intercept	γ_{00}	29.54 (0.87)	31.94 (1.21)
Business	γ_{01}	-1.84 (2.17)	-1.50 (2.13)
English	γ_{02}	-5.15* (2.12)	-4.94* (2.08)
HRM	γ_{03}	-3.19 (1.59)	-2.98 (1.56)
Call	γ_{10}		-3.80* (1.49)
Message Q12	γ_{20}		-4.23* (1.81)
Message Q123	γ_{30}		-2.92* (1.34)
Random effects			
Course variance	μ_{0j}	5.84 (2.42)	5.46 (2.34)
Student variance	e_{0ij}	162.80 (12.76)	160.73 (12.68)
Total variance	$\mu_{0j} + e_{0ij}$	168.64	166.19
Effect size			
ΔR^2			0.02
Goodness of fit			
Deviance		4719.90	4710.90
Sig. difference of fit compared to model			Model 1 $\chi^2_{(3)} = 9.00^*$

Discussie

- Verschil met uitkomsten van studies naar effecten van bellen in het funderend onderwijs
  - Rol van leerplicht
  - Steekproef en power
- Verklaringen negatieve impact op studiepunten
  - Autonomie
  - Praktische afleiding
  - Toeval
- Wie belde: docent versus coördinerend figuur

Referenties

- Credé, M., Roch, S. G., & Kieszczynka, U. M. (2010). Class attendance in college: A meta-analytic review of the relationship of class attendance with grades and student characteristics. *Review of Educational Research*, 80(2), 272-295. <https://doi.org/10.3102/0034654310362998>
- Cullen, S., & Oppenheimer, D. (2024). Choosing to learn: The importance of student autonomy in higher education. *Science advances*, 10(29), eado6759. <https://doi.org/10.1126/sciadv.ado6759>
- Dekker, I., & Doornenbal, J. W. (2025). De rol van individuele en groeps participatie bij deeltijds en voltijdstudenten. <https://hdl.handle.net/20.500.11884/6bb0efbc-2171-40fd-81c5-784881ca8443>
- Dekker, I. & Theelen, H. (2025). The vanishing classroom: Attendance trends in higher education. https://doi.org/10.35542/osf.io/bmnhp_v2
- Moores, E., Birdi, G. K., & Higson, H. E. (2019). Determinants of university students' attendance. *Educational Research*, 61(4), 371-387. <https://doi.org/10.1080/00131881.2019.1660587>
- Theelen, H., Debats, P., & Dekker, I. (2026). Voltijds ingeschreven, deeltijds beschikbaar. De studeercrisis: wanneer studenten wegblijven. *Thema Hoger Onderwijs*, 22(3), themahogeronderwijs.org/110-4223_h1-Voltijds-ingeschreven-deeltijds-beschikbaar-h1

